

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.055.007
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора економічних наук, професора Репіної Інни Миколаївни
на дисертаційну роботу Плеханової Тетяни Євгенівни
«Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні
розвитку підприємства», виконану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми. У сучасних умовах господарювання інноваційна діяльність є рушійною силою, яка дозволяє підприємствам досягати конкурентних переваг у стратегічній перспективі та забезпечувати їхній розвиток. Невизначеність умов господарювання підвищують ризикованість дослідження, розробки та впровадження інноваційних проектів у діяльність підприємств, а також виведення інноваційного продукту/послуги на ринок. Виявлення та розроблення можливих шляхів зниження негативного впливу факторів ризику на інноваційну діяльність є одним з основних завдань, що наразі стоять перед підприємствами, які планують займатися інноваційною діяльністю для забезпечення свого розвитку. Врахування всього комплексу негативних чинників, а також оцінка вірогідності їх виникнення та міри можливих втрат дасть змогу підприємству оптимізувати використання наявних економічних ресурсів з метою забезпечення розвитку підприємства та досягнення поставлених довгострокових цілей, що і обумовлює актуальність обраної теми дисертаційної роботи Плеханової Т. Є.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями. Дисертацію виконано у взаємозв'язку з такими науково-дослідними роботами: «Стратегічне управління ризиками інвестування інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0116U005217) (автором узагальнено теоретичні підходи до змісту інноваційного процесу з метою оцінювання ризиків, узагальнено світовий досвід управління ризиками, оцінено ризики інноваційних проектів та розроблено пропозиції з використання методів стратегічного управління ризиками інвестування інноваційного розвитку підприємства);

«Оцінка та прогнозування ефективності діяльності ПСП «Пісківське» (номер державної реєстрації 0118U000065) (автором розглянуто теоретико-методичні основи оцінки та прогнозування ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств); «Управління економічною ефективністю діяльності підприємств» (номер державної реєстрації 0118U000786) (автором удосконалено методичні підходи до оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна. Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертаційній роботі Плеханової Т. Є., мають високий ступінь обґрунтованості, що зумовлено глибоким аналізом значної кількості літературних джерел (334 джерела, стор. 205–235) з питань оцінювання ризиків інноваційної діяльності та стратегічного планування розвитку підприємства.

Поставлена в роботі мета досягнута здобувачем, визначені для досягнення мети завдання були вирішені. Висновки дисертації є логічно побудованими, а їх зміст у повній мірі розкриває зміст проведеного дослідження. Використані у дисертації наукові методи дозволили отримати результати, які містять наукову новизну та практичну цінність, що підтверджено відповідними довідками про впровадження: № 086/16 від 06.12.2016 р., виданою ТОВ «НВЦ ТРС», де апробовано методичний підхід щодо виконання робіт за окремими етапами інноваційного процесу; № 01 від 21.01.2020 р., виданою ТОВ «ТД «Шепетівський цукор», де апробовано методичний підхід до оцінювання ризиків інноваційної діяльності на основі вдосконалення процесу імплементації системи оцінювання ризиків на підприємстві; № 20/45-114 від 11.06.2020 р., виданою ХФ КП «ХТМ», де апробовано методичний підхід до оцінювання загального ризику інноваційної діяльності з урахуванням факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства; № 17 від 18.06.2020 р., виданою ВКПП «Укрторгобладнання», де апробовано методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності. Наведена інформація дозволяє зробити висновок про теоретичну новизну та практичну значущість наукових і практичних результатів, які виносяться на захист дисертації Плеханової Т. Є.

Текст дисертації представлено структурно пов'язаними між собою трьома розділами, що характеризуються логічною послідовністю викладеного матеріалу, повнотою та достатнім рівнем обґрунтованості. Роботу виконано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про

затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

У першому розділі дисертаційного дослідження *«Теоретичні аспекти оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства»* було узагальнено основні підходи до визначення понять розвитку підприємства (стор. 33–35; додаток А) та стратегії (стор. 37–40; додаток В) за допомогою методів морфологічного та контент-аналізу, що дало змогу удосконалити дефініцію стратегічного планування розвитку підприємства (стор. 43). Узагальнено основні підходи до визначення понять інновації (стор. 47; додаток Д), інноваційної діяльності (стор. 47–48; додаток Е), ризику (стор. 51; табл. Ж.1 додатку Ж), інноваційного ризику та ризику інноваційної діяльності (стор. 51–52; табл. Ж.2 додатку Ж), що дало можливість розмежувати поняття інноваційного ризику та ризику інноваційної діяльності (стор. 52). Розглянуто основні нормативно-правові документи, що регулюють інноваційну діяльність в Україні (стор. 48–50). Визначено перелік етапів життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 53–57). Проаналізовано основні класифікаційні ознаки ризиків інноваційної діяльності (додаток І); розширено класифікацію ризиків інноваційної діяльності шляхом додавання ознаки «за етапом життєвого циклу» (стор. 58). Розглянуто можливість та доцільність використання розглянутих методів оцінювання ризиків для оцінювання ризиків інноваційної діяльності на кожному з етапів життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 67–73).

У другому розділі дисертаційного дослідження *«Аналіз практичних аспектів оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства»* було узагальнено фактори внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства (стор. 78–80), які були використані при оцінюванні ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства. За результатами проведеного експертного оцінювання з використанням методу аналізу ієрархій було визначено математичні моделі для обчислення ризиків інноваційної діяльності в залежності від стадії життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 96–99). Удосконалено методичний підхід до оцінювання ризику інноваційної діяльності підприємства з урахуванням факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства на кожній стадії життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 101–103). Проведено експертне опитування з метою визначення практичного використання наявних методів оцінювання ризиків в залежності від етапу життєвого циклу інноваційного проекту та галузі функціонування підприємства (стор. 112–114), основних етапів оцінювання ризиків, що використовуються на підприємствах експертів (стор. 116), а також визначення причини

невикористання розглянутих методів (стор. 118). Узагальнено міжнародний досвід щодо визначення ключових проблемних груп ризику в найближчі три роки (стор. 119–120) та складності їх оцінювання (стор. 122–123), організації процесу оцінювання ризику на підприємстві (стор. 126–127), використання методів оцінювання ризиків (стор. 127) та технологій для підвищення їх ефективності (стор. 128–129).

У третьому розділі дисертаційного дослідження «Удосконалення методичних підходів до оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» було удосконалено методичний інструментарій визначення ризику інноваційного проекту (стор. 158–159) шляхом формування таблиці вірогідностей виживання інноваційних проектів впродовж строку їх життєвого циклу для проектів інформаційної та фармацевтичної галузей, галузі виробництва машин і устаткування та інших галузей на основі проведеного дослідження (стор. 144–151); побудови графіку вірогідності виживання проектів (стор. 154) та моделі аналізу нереалізації проектів (стор. 156) на основі проведених розрахунків для кожної з розглянутих галузей. Було виділено основні принципи впровадження процесу оцінювання ризиків інноваційної діяльності на підприємстві (стор. 165) та складові методичного забезпечення (стор. 169–170), що дало змогу удосконалити методичне забезпечення процесу імплементації системи оцінювання ризиків інноваційної діяльності у процес стратегічного планування розвитку підприємства (стор. 175–176). Удосконалено науково-методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності кожного етапу життєвого циклу інноваційного проекту та виявленні області ризику, до яких потрапляють проаналізовані проекти (стор. 196–197).

Основні положення дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 24 наукових працях: 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Чеська Республіка), 6 статей в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 14 тез доповідей та матеріалів конференцій. З урахуванням виконання вимог пунктів 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а також Наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 р. № 1220 апробацію результатів дисертаційної роботи Плеханової Т. Є. слід вважати достатньою. Фактів порушення здобувачем

ступеня доктора філософії академічної доброчесності не виявлено. Автором наведено посилання на відповідні джерела інформації. Дотримано норми законодавства, що регулюють авторське право.

Наукова новизна одержаних результатів. Теоретичні та практичні положення, представлені в дисертаційній роботі, розкривають актуальну тему дослідження. До найбільш вагомих наукових здобутків дисертації Плеханової Т. Є. можна віднести:

- 1) розвинуто понятійний апарат щодо уточнення поняття стратегічного планування розвитку підприємства з позиції визначення послідовності реалізації проектів у певній стратегічній перспективі з метою сукупних якісних змін системи при збереженні її цілісності, що дозволить забезпечити раціональність використання економічних ресурсів та підвищити ефективність досягнення стратегічних цілей життєдіяльності підприємства (стор. 43);
- 2) розширено класифікацію ризиків інноваційної діяльності шляхом додавання ознаки «за етапом життєвого циклу», що створює базис для оцінювання ризиків інноваційної діяльності на кожному етапі життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 58);
- 3) удосконалення методичного підходу до оцінювання ризику інноваційної діяльності, який враховує вплив факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства на кожній стадії життєвого циклу інноваційного проекту з метою подальшого порівняння ризикованості потенційних інноваційних проектів та виявлення факторів, що мають найбільший вплив на відповідний етап життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 101 – 103);
- 4) удосконалення методичного інструментарію визначення ризику інноваційного проекту з метою визначення найбільш перспективних проектів для подальшої реалізації у стратегічній перспективі з метою забезпечення розвитку підприємства (стор. 158 – 159);
- 5) удосконалення методичного забезпечення процесу імплементації системи оцінювання ризиків інноваційної діяльності у процес стратегічного планування розвитку підприємства шляхом виділення основних принципів впровадження процесу оцінювання ризиків інноваційної діяльності на підприємстві та складових методичного забезпечення на етапі оцінювання обраних стратегій та оцінювання ризиків інноваційної діяльності запропонованих проектів (стор. 175 – 176);
- 6) удосконалення науково-методичного підходу до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності кожного етапу життєвого циклу інноваційного проекту та виявленні області ризику, до яких потрапляють проаналізовані проекти, що дає

можливість обирати послідовність реалізації інноваційних проектів, керуючись критерієм мінімізації ризиків (стор. 196 – 197).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Незважаючи на загальну позитивну оцінку викладених в дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, варто виокремити певні дискусійні положення та зауваження, що полягають в наступному:

1) У першому розділі роботи «Теоретичні аспекти оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» автором розглянуто підходи науковців до визначення понять інноваційного ризику та ризику інноваційної діяльності (стор. 51–52; табл. Ж.2 додатку Ж). Бажано більш детально розглянути підходи науковців до аналізованих понять з метою виділення їх спільних рис та відмінностей.

2) Представлений автором методичний підхід до оцінювання ризиків інноваційної діяльності (підрозділ 2.1) розглядає лише розрахунок ризику з позиції вірогідності виникнення можливих втрат. Доцільно представити послідовність дій для оцінювання ризику з позиції позитивного відхилення від запланованого результату.

3) Методичний підхід до оцінювання ризику інноваційної діяльності, який враховує вплив факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства на кожній стадії життєвого циклу інноваційного проекту, варто представити схематично для полегшення сприйняття послідовності етапів та переліку необхідних дій та розрахунків на кожному з них.

4) Автором проаналізовано міжнародний досвід оцінювання ризиків інноваційної діяльності на підприємстві (підрозділ 2.3). Доцільно надати рекомендації, яким чином проведені дослідження можуть бути використані підприємствами у практичній діяльності.

5) У підрозділі 3.1 автором побудовано аналітичні моделі виживання проектів для різних галузей (стор. 156). Бажано було б більш детально розглянути процедуру побудови моделей та аналізу побудованих регресійних моделей для обґрунтування вибору найкращої.

Зауваження мають дискусійний характер та не впливають на позитивний висновок щодо поданої на розгляд дисертації.

Загальний висновок. Дисертація Плеханової Тетяни Євгенівни «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» виконана на достатньо високому науковому рівні, є завершеною кваліфікаційною працею. Дисертація за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», за якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Обрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи виконано; результати дослідження мають наукову новизну, теоретичне значення та практичну цінність.

Дисертація Плеханової Т. Є. «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» за своїм змістом відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а її автор – Плеханова Тетяна Євгенівна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри бізнес-економіки
та підприємництва

Державного вищого навчального закладу
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

I.M. РЄПІНА

